

— Българитѣ до сега бѣхъ роби. Нуждно е што то тѣ да разберѣтъ че сега тѣ сѣ граждани и войници. Азъ заповѣдамъ тѣ именно да съпровождатъ прѣдшнитѣ свои господари въ плѣнъ, не за това што на послѣднитѣ да са даде да почувствуватъ венчката неговѣ тяжесть, а што първитѣ да израстѣтъ до съзнанието на своята независимостъ и равноправностъ съ тѣхъ.

Въ Плевенъ ний намѣрихме маси турски ранени и болни.... Една частъ тѣ вече умирахъ, една частъ вече умрѣли, една частъ давахъ надѣжда на оздравяване. Българитѣ затихнахъ прозорцитѣ и вратитѣ на тѣзи болници, а и самъ Османъ, догдѣто билъ още въ градътъ, не обръщаше на тѣхъ особено внимание.

— Когато е нужно да се биемъ, нѣма кога да се лѣкува, говореше той. Раненитѣ и болнитѣ сѣ излишна тягостъ. На Султана и на Турция тѣ не сѣ нуждни. По-добрѣ, ако по скоро умрѣтъ.... И безъ тѣхъ работа много.

Скобелевъ са отнасяше иначе. Той тутакси са завзе за устройството на гигиеническитѣ пунктове и испрати цѣла тѣлна доктори и санитари, които са занимахъ съ турцитѣ. Слѣдъ посѣщението мѣджамията гдѣто бѣхъ сложени раненитѣ турци, тѣ говоряхъ.

— У васъ по-хубаво, отъ колкото у насъ, сега ний виждаме това.

— Защо?

— Вашиятъ Акъ-паша и турцитѣ посѣщава, неприятелитѣ си, а нашиятъ Османъ, никога не ни е видѣлъ!

XXIII.

Въ деньтъ на бойтъ подъ Плевенъ, който послѣдентъ довършваше тази страшна епопея на Плевенското сѣдѣние, на Скобелева бѣше заповѣдано да вземе подъ командуването си гвардейската бригада. По първоначалната диспозиция тя длѣжна бѣше да съставлява резервата. Когато полковникъ Куронаткинъ донесе на Михаила Димитриевича заповѣдта на Ганецкий, да я води прѣзъ срѣдата на расположенията на гренадерскитѣ корпусъ заедно съ 16-а дивизия, и тѣ вече са вдигнѣхъ, тогава на мѣстото на бойтъ задповетѣ утихнѣхъ, тишината смѣни неотдавнашниятъ ста-